

LA ESQUELLA

DE LA TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH, HUMORÍSTICH, IL·LUSTRAT Y LITERARI.
DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA.

2 CUARTOS CADA NÚMERO PER TOT ESPANYA

y 10 centaus paper en l' isla de Cuba.

NUMEROS ATRASSATS 4 CUARTOS.

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, 20
BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre: Espanya 8 rals.
Cuba y Puerto-Rico, 16.—Estranger, 18

PROGRESSOS.

No digan pas que en aquests temps tot progressa, tot se perfecciona.

Cada dia 's veuen nous invents.

Figurínse que aré ha sortit un francès, un fisch, Mr. Deprez, que ha trobat la manera de trasmetre la forsa á gran distancia per medi de un fil elèctrich. La forsa, d' aquesta conformitat, suposan que 's pot trasmetre á 80, á 90 y fins á 100 kilòmetros de distancia.

De manera que acudint per exemple á un saltant d' aygua en un siti ahont no sigui de cap profit, pot utilisar-se aquella forsa de la naturalesa completament perduda, en una ciutató en una vila distants, aplicantla als usos industrials, sense més gasto que la instalació de un fil elèctrich.

¡Maravellas de la electricitat!

Lo que aré succeheix ab la llum y ab la véu, succehirá ab la forsa.

¡Adéu, donchs, carbó de pedral! ¡Adéu explosions com la de ca 'n Morell y Murillo! ¡Adéu desgracias y catástrofes!

L' electricitat será la gloria més gran del sigle XIX y de tots los sigles.

¡Visca 'l progrés!

***
Pero no 'ns entussiasmém massa aviat, y esperém que vingan nous experiments á confirmar las grandiosas esperansas que fan concebir aquestas portentosas innovacions.

Y mentres tant que arriba 'l dia que 's reparteix la forsa á domicili y que poguém suprimir fins la criada, per tenir á cada casa una maquina de fé 'l llit, una maquina d' escombrar y fins una maquina de courer la gasofia y de treure l' escudella á taula, ocupemnos si no 'ls apar mal, de un' altre classe de progressos, bastant generalisats avuy en dia.

Se tracta de l' art de viure sense treballar, algun temps casi desconegut, y avuy practicat en gran escala.

Una de las manifestacions de aquest art, consisteix en la práctica del robo, que si avants tenia 'ls seus perills, avuy, procedint de certa manera, s' exerceix impunement.

¿Ne volen exemples?
Agafin la *Gaceta de Cataluña* del disapte y fixintse en un article titolat «*Pilleries*» curt d' extensió, llarch de intenció, y de punteria fina y segura.

¿A qui apunta? Vostès mateixos dirán.

***
Se tracta del bandoler qu' en lloch de comprar una pistola, un trabuch ó un gabinet, funda un periòdich senmanal, quinzenal ó mensual, (lo mateix tè) un paper qualsevol, que fá l' efecte d' arma, y serveix per demanar: «*diners ó la vida*» sense por de la guardia civil.

«*Diners ó la vida*» al pobre artista extranger, que sense saber l' importancia de aquell paperot, véu la seva reputació amenassada, si no afluixa la mosca.

«*Diners ó la vida*» á la societat de crédit, á la qual un rumor malévol, una mala noticia propagada á temps, pot de moment, portar inmensos é irreparables perjudicis.

«*Diners ó la vida*» á la familia honrada, á la qual la lleugeresa de una filla ha tenyit las gallas de vergonya.

Y no hi ha més remey: ó compran lo silenci de aquell reptil, ó aquell reptil que infama la professió periodística ab la seva conducta criminal, los tréu á la vergonya pública, entregantlos á la riota de aquella part de públich (que may falta) que gosa y disfruta unicament ab la calumnia, ab la murmuració y ab lo rebaixament del próxim.

***

Vostès dirán:

—¿Pero no hi ha una lley protectora de l' honra y del bon nom de la personas? Y en últim extrém ¿no tenen los periòdichs personas responsables?

Aném á contestar:

Las publicaciones decents, aquellas que tot lo més se permeten atacar los actes públichs de las personas públicas, á condemnar los abusos y á criticar las debilitats dels que posantse en evidencia, s' entregan ells mateixos al judici de la premsa, aquestas publicaciones licitas y útils, no temen los efectos de la lley, y responen regularment de lo qu' escriuhen.

Però 'ls periòdichs creats per dedicarse al robo, fan com tots los criminals: se rodejan de todas las precaucions necessarias, á fi y efecte de que 'ls delictes que cometen quedin en tot cas impunes.

Aixís veurán vostès que quan atacan á algú no ho fan may á cara descuberta y per davant. Comensan per adulterar lo nom ó l' apellido de la persona atacada; pero de manera que tothom sab qui es. Si no basta 'l nom adulterat, se valen de las inicials. Senyalan, sense determinar. Lo públich ja véu l' intenció y la victima devora l' injuria.

Si la victima arriba á acudir als tribunals, surt l' injuriador y exclama:

—¿Qui l' empeny que tant rodola? En lo periòdich no 's parla de vostè: vostè 's diu *Fabra* y en lo periòdich dihém *Cabra*. ¿Se diu *Cabra* vostè per ventura? Donchs vagi en nom de Déu.

Los tribunals no poden entrar en las intencions del autor de aquellas infamias, y la victima, sobre l' injuria, paga las costas del judici. Lo lladre 's retira ribent y fregantse las mans. En la mirada hi porta escrita la seva divisa: «*Diners ó la vida*».

***

Y si la victima, en un moment de indignació, y veient la impotencia dels tribunals, se proposa ferse la

justicia per si mateixa, no logra per aixó millor fortuna.

Tant si envia padrins al autor de l' injuria, com si agafa un bastó per romprilli l' ánima, estiga segur que no 'l trobará, ni á sol ni á sombra.

Si vá á la redacció del periòdich, establerta regularment, en casas que han sigut l' alberch del vici ¿saben qui 'l sortirà á rebre? Un perdut, un taul, un pinxo. Aquest es l' encarregat de rebre 'ls recados del periòdich. ¿Y son vostès, ni cap persona decent, capassos d' embrutarse las mans, pintant los dits á la cara de un miserable d' aquesta calanya?

Ja ho veuen, no hi ha vindicació possible, contra semblants lladres, mil vegadas pitjors que 'ls que surten pèl cami-ral, ja que aquestos, al ménos, exposan la pell y presentan la cara.

***

Hi parlat de progressos y es menester confessar que aquest modo de robar, es, en lo terreno de la maldat un verdader progrés, ja que representa la maldat impune.

Jo no més veig un medi de cástich, y aquest estriba també en un progrés, en lo progrés de las costums.

Que 'l públich miri ab despreci aquests paperots inmundos: ningú 'ls llegeixi, que ningú 'n parli més que per condemnarlos y abominarlos. Que las injurias, las calumnias y las insinuacions malévolas que estampan, passin desapercibudas detothom.

Deixém que 'ls bandolers gastin la pólvora en salvas.

Potser quan no tingan quartos per comprarne més, se dedicarán á un altre ofici.

O tal vegada, y aixó seria lo millor, se suicidarán ab l' últim cartutxo.

P. DEL O.

UN CRIM.

Era de noche, y sin embargo llovía.

Era una nit més negra, que la conciencia d' un apremiador.

Se coneixia qu' al cel mudavan de pis, per lo remenament de trastos que 's sentia.

Lo vent, bufant com si dugués pressa, movia las teulas dels carrers, hont no cremava ni un llum d' oli, per combatre, ab las sévas forsas, pocas ó molts, las foscas tenebras de la nit.

De sopte, 'ls núvols, cremats potser d' aguantar la capa á l' aigua, la bessaren després d' un fort tró que semblá com si fós un esbufech de satisfacció per haverse tret aquella carga de sobre.

***

Are me 'n recordo, no he dit ahont som: se tracta de un poble de prop de la frontera.

Per los carrers, no 's véu ni un' ànima.
Dich mal.
Aném à un dels carrers baixos.
Observém: ¿senten? Es lo remor d' una porta que s' obra.
—¡Mal llamp!—diu una véu grossa. (No s' espantin; déu dirho per la pluja.)
Sens dupte refet, se véu sortir un bulto embolicat ab una manta: després un altre; derrera, un tercer.
Lo rellotje del poble toca à mitja véu y com avergonyit, vuit batalladas que 'l vén s' emporta.
—Anem Ton—diu lo de devant.
—¡Quina nit, Perel!
—No 'n fassis cas. ¿Portas l' eyna esmolada? No anem à fé un bunyol.
—Sí—contesta l' altre.
Y comensan à caminar carré amunt.
Y à la claror d' un llampech se veu la lluenta fulla d' un ganivet que 'l del devant porta à la mà: per sota de las mantas dels demès se vehuen sortir unas cordas ab ganxos.
No m' agafin por, y seguimlos.

Los homes torsan una cantonada.
—Itaira de Déu—diu 'l de devant, fent un salt que fá que 'ls demès s' aturin.
—¿Qué hi ha?—preguntan.
—Res, un sot d' aigua.
Per lo cantó del carrer surt un llum: si fos lo sereno...
No: es massa aviat.

De prompte, s' aturan devant d' una casa: truncan à la porta que s' obra à mitjas, y entran los tres dihent ab véu baixa:
—¡Santa nit!
La porta 's tanca.
No hi ha dupte: allí dins se consumarà 'l crim.
Escollém.

Se sen à poch com si esmolessin ganivets: aquest soroll fá esgarrifar: ja no 's pot demanar més crueltat: potser la víctima ho sent: potser está dormida... ¡oh! aviseula.
En lo moment d' agafà 'l picador, un gemech horros, me fá deixar més que depressa la porta y fins lo carrer com si fos industrial y detras mèu vinguessin tots los dependents de 'n Cama..., dich, de 'n Cues....

¿Hont soch?
Ahl ja ho sé: à la plassa.
Correm à buscar la justicia.
Ja hi som.
—¿Que vol?
—Vinga ab mi, s' ha comés un crim horros en lo carrer de...
—Anémhi—diu la justicia representada per un agutzil qu' es nunci y no sé que més.
Arriuem à la casa y ab véu autoritaria diu mon acompanyant truncan com si volgués despanyar la porta.
—Obriu, en nom del Rey.
No sé que 'm vá fer, veure 'l rey representat d' aquell modo, fins sense mitjas y...

S' obri la porta.
—¡Vos Tanol! ¿Qui vos ha dit?—diu una dona.—No 'm descubriu: feya temps que no menjava y porque no patís y per aprofitarlo...
¡Horror! No vull sentir més: se 'l menj...
M' aparto.
—A poch rato surt l' agutzil: me sembla que t' sanch à las mans: potser hi estava convingut.
—¿Y 'ls assessins?—l' hi pregunto.
—Deixis de romanos—diu—¡Pobre gent! ¡Haver de matà 'l porch avants de l' hora!

PAU MAGRE.

UN COP D' ULL ALS TEATROS.

Vels'hi aqui que al Liceo ya están apunt de estrenar un altra ópera. Demà dissapte, si Déu plau, tindrem, es de creure, ocasió de aplaudir à la eminent artista Magdalena Mariani Massi que fa la protagonista de la Gioconda de un modo admirable, segons han dit tots los periódichs y ho han confirmat tots los públichs que han sentit la partitura de 'n Ponchielli.
Barcelona filarmónica correspondrà induptablement à la reconeguda fama que disfruta de inteligent, y la senmana entrant al donarlos compte de aquest estreno, 'ls trasmeterém l' impressió que 'ns causi à nosaltres la Gioconda y 'l modo ab que 'l públich la rebí.
En lo que vá de senmana s' ha fet lo Roberto, 'ls Hugonots y L' Africana. En aquesta última, vá pendrehi part la senyoreta Adela Gasull, encarregantse del paper de Inés. Aquesta jove artista vá interpretar ab precisió y bon gust aquest difícil paper.
Al Principal s' han suspés las funcions de zarzuela per motius que ignorém.

No se sab encare quan tornarà à obrir sas portas aquell antich teatro.
Al Retiro han trobat una Mascota que 'ls porta la sort, ¡pero de quina manera!
Cada dia que 's fá aquesta zarzuela, 'l teatro s' ompla de gom à gom. Molts son los que no han pogut encare anarhi 'ls diumenges, porque es imposible trobar cap localitat.

Vamos, senyor Cereceda, que si are no 's finca, no 's fincará may.
Si això dura, aviat podrà deixar la batuta, y viure com un príncep.
Al Circo Barcelonés també han tancat las portas.
No puch explicar-me aquest desenllàs d' altre manera sinó que l' esparver s' hi hagi embolicat.
Se véu que aquest acell d' urpas ha portat mal astre à la casa.
Y are que parlém d' esparvers, bo será que de passada 'ls fassi quatre quartos de la obra del senyor Felíu y Codina titulada L' Esparver estrenada últimament en aquest teatro.

Si fos aquesta secció de la Esquella un lloch ahont se pogués criticar extensament una obra, los explicaria l' argument de L' Esparver, porque ab això sols los bastaria per ferse càrrech de que la última obra del senyor Felíu à pesar del bon empenyo dels amichs, no vá resultar de bon tros lo que algun diari vá dirne l' endemà.

L' assumpto, tot y assemblantse à Las Campanas de Carrion, ofereix poch interés, per desenvolarse en tres llarchs y penosos actes, pues si 'l principal personatge, 'l Corder, hagués volgut evitarse tanta molestia, ne sortia dihent al notari en lo moment de embargar los mobles, entre 'ls quals hi ha depositat lo bagul que guarda tant interessants papers, que allí hi havia las probas de que son nebot es lo senyor del Castell, cosa que 'l notari ho hauria cregut, pues en lo segon acte b' ho creu, y tot acabava allí mateix sense fer patir de esperit al poble ni al públich, que vá passar cinch mortals horas en lo teatro del Circo.

Per lo demès, lo senyor Felíu no presenta cap personatge bèn acabat, sinó que à pesar de las dimensions de l' obra, no més nos ensenya alguns bocetos, la major part inverosímils y 'ls demès ridiculs en tot extrem.

L' únich que trobem en L' Esparver, com à cosa acceptable, es la música, original de don Cosme Ribera, que té probas donadas de ser un bon compositor.
Lo concertant del segon acte es de má mestre, y sols per aquesta pessa 's pot passar l' angunia de lo interminable acte primer y las ridiculs escenas del segon; pero en acabant de sentir aquest concertant, lo qui 's queda al tercer acte, ó no sap lo pa que s' hi dona, ó es home fet à proba de bomba.

L' Esparver es obra destinada à passar lo pont del diable, y anar à fer companyia à lo Tamboriner y à la Barretinaire.

Del Romea no més los diré que continúan ab Lo Punyal d' or.
La companyia castellana vá posant en escena las obras del repertori.

A Novetats la companyia de 'n Tutau vá fer El pañuelo blanco, molt discretament.
Demà 'l benefici de la senyora Mena, posantse en escena 'l drama de la senyoreta Opisso: Mujeres que matan y mujeres que mueren.

Al Español ab la Espada de Satanís han trobat un espectacle per lo públich de aquell teatro.
Cada diumenje fan dos bonas entradas. La apoteosis dels senyors Moragas y Urgellés es pessa bona.

Al Tivoli, L' Infern.
Ja 'ls dich jo que al passeig de Gracia sembla que hi hagi tots los dimonis desencadenats.

Pero bèn pensat, durant l' ivern, lo gran sistema per fer funcionar los teatros de istiu, es fer cosas de foch. Lo públich veyent un bon caliu devant, s' olvida de que se l' hi enrampan las camas ab lo fret.

N. N. N.

LO JUDICI FINAL.

Entre núvols vaporosos que 's fan amos del espay, fills d' un mon que fou un dia y ha fet ja l' últim badall, s' hi descubreix, com llanterna en nit fosca al miij del mar, enlluernadora celiàtia, aureola tant brillant que cega 'ls ulls que la miran, que no 's vol deixar mirar; jo si ho faig, es ab ulleras de tots dos vidres fumats.
Es lo lloch de la justicia, es lo Suprem Tribunal que molt lluny de fer traficas com los de la terra fan, ab gran rigor se disposa à ser molt just é imparcial.
Presideix lo Redemptor de tot lo Género Humá y 'ls sants que sérios lo voltan tots portan lo cap pelat;

l' àngel Miquel à la dreta ab balansas à la mà y à la esquerra hi ha 'n Geroni que tot grassó y galta inflat als tochs de llarga trompeta crida ànimas à balans.

Feya ja molts y molts dias qu' operava 'l Tribunal y la tasca cansonera ja contava habé acabat, quan va pendre la paraula un tal Jaumé, sant com cal que ab ademan sandunguero un oblit vá fé observar.
—Senyor, eixa presidencia bèn segur que no ha pensat ab las ànimas d' Espanya que s' están allà esperant.
—Teniu rahó mon ministre; pro mon descuit no es estrany porque 'l qu' es d' aquella terra sempre me 'n he descuidat. Que vingan doncs las ànimas dels vehins dels africans.—
Una gran bellugadissa tot seguit s' ha despertat; mes tan magres que ni sombra arriban à projectar y fan al xocar entre ellas soroll de vidres trencats.
—¿Qui ets tú?—pregunta à una Lo President mo t formal.
—Jo, aquí hont me veyeu tai t rancia era tot un advocat que armava plets à tot bitxo...
—Ja n' hi ha prou.—¿Com?—A cremar.
—Y tú qué feyas?—Negoció, éra un rumbós comerciant.
—Qu' es igual que dir gitano.
—Sempre deya la vritat.
—No 't crech pas: cap à fer brasa.
—¡Per Déu pietat!—A fer flam.
Un altre: ¿y tú?—Jo 'm guanyava las vesses sent industrial.
—¿Donchs perquè estás tan magricias?
—Perque esp'otava ab afany à tota la c asse obrera y 'ls tallers me van cremar.
—Cap al foch.—Clemencia!—Mira, donchs tú també cremaras.
Otro.—Jo era apotecari dels més sabis y afamats.
—¿Tenias pou à la casa?
—Sols un —A socarrimar.
—Es que ho donava barato.
—Cap à fer caliu, bergant.
Vaja, tú, ¿qué erats?—Notari dels que ho tenian més gras.
—¿Feyas mollas escripturas?
—No. tres ó quatre cada any.
—¿V erats rich? Ab en Botero que ja veig los t'ous pecats.
Hola, tú portas corona:
¿qu' erats capellà?—Cabal.
—¿Deyas missa cada dia?
—Després d' un bon esmorsar.
—Bè, minyó; ¿y per la Quaresma?
—Sols costellas.—Al foch, fart.
Cap d' esturnell, tú, ¿qué feyas?
—Polítich y diputat.
Ja 'n tinch prou; à las calderas y las guallas purgarás.
Hola: ¿qu' erats tú tant pobre qu' hasta 'm fas esgarrifar?
—Jo, senyor, un periodista de opinions liberals.
—¿Qué portas als pèus?—Cadenas.
—¿Qué d'ús al coll?—Un fiscal.
¡Pobretal! Tú sí qu' ets mártir; à la gloria pots entrar.

BALDOMERO ESCUDÉ VILA.

ESQUELLOTS.

Un dia d' aquestos s' estrenarà 'l cementiri nou. Cosas que s' hi podrian enterrar:
La pedra del monument à Colon.
Lo projecte d' agregació de tots los pobles circunvehins, à Barcelona.

El laboratorio químico-municipal.
Y principalment, tots los morts que figuran en las llistas electorals.
Pero jo ja ho veig, aixó últim es poch ménos que impossible. Per enterrar los morts de las llistas, à horas d' are ja haurian de comensar à fer un altre cementiri. Lo cementiri nou es massa xich.

Un epitafi que no sabém si arribaria à mereixe la aprobació del Bisbe.

«Jo 'm diguí Pere Campins,
De tonto no 'n tinguí pel,
Formava entre 'ls progressistas:
»Lo mèu cos jau aquí dins,
La mèva ànima es al Cel
Y 'l mèu nom es à las llistas.»

LA RIERA DE 'N MALLA:—D. Francisco, escollit per Dèu! Trèguim de Barcelona, que ja no puch estarhi mes encongida; m' hi corrompo y es mal per mi y per vosté. Ja no soch riera, sino famer.

—Venga eza yave.
—Aqui la tè, y obri y tanqui com vulga. Figuris qu' es á casa sèva.

CAPELLÀ FISCAL:—Aixó de *modelo* no l' hi puch deixar passar, sense tenir informes y probas de la veritat.!